

ביאור הדף מסכת בבא בתרא דף פ"ט

במשנה התבאר שבמקום שנהגו למוד במידה דקה דהיינו מידת קב שהיא קטנה לא ימוד לקונה כמה קבין במידה גסה וגדולה יותר אלא ימוד כמה פעמים במידת הקב.

ומביאה הגמרא ברייתא שאומרת שמהפסוק "איפה שלמה" לומדים שאין מוחקין את המידה במקום שגודשין ואין גודשין במקום שמוחקין. ומהפסוק "איפה שלמה וצדק יהיה לך" לומדים שאף אם אמר הריני מוחק במקום שגודשין ומפחית מהדמים או הריני גודש במקום שמוחקין ומוסיף על הדמים שאין שומעים לו.

מביאה הגמרא ברייתא שאומרת שמהפסוק "אבן שלמה" לומדים שאין מעיינין וכלומר שוקלים שווה בשווה במקום שהמנהג להכריע את המאזנים, וכן שאין מכריעין במקום שמעיינין, ומהפסוק "אבן שלמה וצדק" לומדין שאף אם אמר הריני מעיין במקום שמכריעין ופוחת לו מן הדמים או הריני מכריע במקום שמעיינין ולהוסיף לו על הדמים שאין שומעים לו.

אמר רב יהודה מסורא על הפסוק "לא יהיה לך בביתך" שבא הפסוק לומר שלא יהיה פרנסה בביתו של המחזיק איפה ואיפה ועל הפסוק "לא יהיה לך בכיסך" לומדים שלא יהיה בכיסו של המחזיק אבן ואבן. אבל מי שיש לו אבן שלמה וצדק עליו אומר הפסוק "יהיה לך", והמחזיק "איפה שלמה וצדק" עליו אומר הפסוק "יהיה לך".

מביאה הגמרא ברייתא שאומרת שמהפסוק "יהיה לך" לומדים שמעמידין אגרדמין שהיינו שוטרים שממונים לפקח על המידות שהם מדוייקות, אך אין מעמידים אותם על השערים, לשמור שלא יפקיעו המוכרים את השערים, כיון שאם אחד יפקיע לא יקנו ממנו כי שאר המוכרים מוכרים בזול.

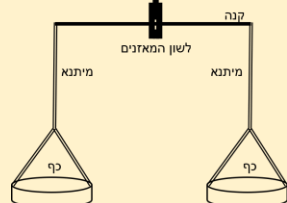
ומספרת הגמרא שבית הנשיא העמידו ממונים בין למידות ובין לשערים, ואמר שמואל לקרנא ללכת ולדרוש להם את הברייתא שאומרת שמעמידין אגרדמין למדות ואין מעמידין אגרדמין לשערים. אך הלך קרנא ודרש להם שמעמידין אגרדמין בין למדות בין לשערים. והקפיד עליו שמואל ואמר לו ששמך קרנא ותצא לך קרנא וכלומר קרן בעינך, ואכן יצאה לו קרן בעינו.

ואמנם אומרת הגמרא שדעת קרנא הייתה שמעמידים ממונים גם לשערים, וכפי שאמר רמי בר חמא א"ר יצחק שמעמידין אגרדמין בין למדות בין לשערים מפני הרמאין שממתינים שיגמר לשאר הסוחרים ואז מוכרים ביוקר.

מביאה הגמרא ברייתא שאומרת שאם הקונה מבקש מהמוכר לשקול לו ליטרא שוקל לו ליטרא, חצי ליטרא שוקל לו חצי ליטרא, רבע ליטרא שוקל לו רבע ליטרא. ומבארת הגמרא שבאה הברייתא ללמד שמתקנים משקלים של ליטרא, חצי ליטרא, ורבע ליטרא.

ברייתא נוספת מביאה הגמרא שאומרת שאם הקונה מבקש מהמוכר שלשה רבעי ליטרא לא יאמר לו שקול לי שלשה רבעי ליטרא אחת אחת, אלא שוקל ליטרא ומניח רביע ליטרא עם הבשר. כדי שלא יפסיד המוכר במה שלא יכול לשקול את המשקל בצמצום ואם ישקול כמה פעמים מפסיד יותר ממה ששוקל הפעם אחת.

ברייתא נוספת מביאה הגמרא שאומרת שאם הקונה מבקש מהמוכר עשר ליטרין לא יאמר לו שקול לי אחת אחת והכרע לי כל ליטרא בנפרד, אלא שוקל לו כולן בבת אחת ונותן הכרע אחד לכולן. כיון שאין המוכר יכול לשקול בצמצום ומפסיד במה שמוסיף מעט על כל שקילה, אמנם את ההכרע שמוסיף המוכר לאחר השקילה נותן בשווה לפי הכמות שקנה הקונה.



מביאה הגמרא ברייתא שאומרת שהמאזנים תלויים באוויר מהגג לכל הפחות במרחק של ג' טפחים וגבוהה מן הארץ לכל הפחות ג' שלשה טפחים כדי שכאשר יכריע אחד מהצדדים לא יגע בגג או בקרקע, והקנה שבצדדיו ב'

כפות המאזנים יחד עם המיתנא, שהם החבלים שהכפות תלויות בהם שיעורם שנים עשר טפחים דהיינו שהקנה ד' טפחים וכל אחד מהחבלים ד' טפחים וסה"כ שיעורם י"ב טפחים.

ומאזנים של צמרים ושל זגגין תלויה באויר במרחק שני טפחים מהגג, וגבוהה מן הארץ שני טפחים, וקנה ומתנא שלה ט' טפחים, דהיינו שהקנה ג' טפחים וכל אחד מהחבלים ג' טפחים וסה"כ שיעורם ט' טפחים.

ומאזנים של חנווני ושל בעה"ב תלויה באויר טפח רחוק מהגג, וגבוהה מן הארץ טפח, וקנה ומתנא שלה ששה טפחים, שהקנה ב' טפחים וכל אחד מהחבלים ב' טפחים וסה"כ שיעורם ו' טפחים.

ומאזנים של טורטני וכלומר צרפי זהב וכסף תלויה באויר שלש אצבעות וגבוהה מן הארץ שלש אצבעות וקנה ומתנא שלה איני יודע שיעורם.

וביאר רב פפא שהמאזנים הראשונות שהובאו בברייתא מדובר על מאזנים של דיגרומי שהם מוכרי נחושת וברזל שהם גדולות.

עמוד ב'

אמר ר' מני בר פטיש שכדרך שאמרו לענין איסורן כך אמרו לענין טומאתן, וכלומר שהשיעור של המאזנים שנחשבים כלי הוא כפי השיעורים שהתבארו בברייתא. ואמנם אומרת הגמרא ששינוי במשנה שהשיעור של חוט מאזנים של חנוני ושל בעלי בתים טפח, אך בברייתא נוסף לנו אף השיעור של הקנה ומתנא שלה.

מביאה הגמרא ברייתא שאומרת שאין עושין משקלות לא של בעץ, ולא של אבר, ולא של גיסטרון, ולא של שאר מיני מתכות, כי הם פוחתים במהלך הזמן. אבל עושים של אבן ושל זכוכית.

מביאה הגמרא ברייתא שאומרת שאת המחק שמוחק את המידה בכלי, שתהיה שווה לפיו של הכלי ולא תהיה גדושה יותר מידי אין עושין אותו מדלעת מפני שהוא קל והמוכר מפסיד שאינו מוחק טוב, ולא של מתכת מפני שהוא מכביד והקונה מפסיד, אבל עושהו של זית ושל אגוז של שקמה ושל אשברוע.

ברייטא נוספת מביאה הגמרא שאין עושין את המחק צדו אחד עב וצדו אחד דק, מפני שדק מוחק טוב יותר מעבה, וחוששים שהוא ישתמש בדק כשהוא ובעבה כשהוא קונה, ולכן יעשה את שניהם באותו העובי כפי המנהג. ולא ימחוק בבת אחת שהמוחק בבת אחת רע למוכר ויפה ללוקח כי אינו מוחק יפה. וגם לא ימחוק מעט מעט שרע לקונה ויפה למוכר.

ועל כולן אמר רבן יוחנן בן זכאי אוי לי אם אומר מה אסור לעשות ואוי לי אם לא אומר, שאם אומר שמא ילמדו הרמאין כיצד לרמות, ואם לא אומר שמא יאמרו הרמאין אין תלמידי חכמים בקיאים במעשה ידינו.

ודנה הגמרא האם למעשה אמר רבי יוחנן בן זכאי או לא, ואמר רב שמואל בר רב יצחק שהוא כן אמר ולמד זאת מהפסוק בהושע "כי ישרים דרכי ה' וצדיקים ילכו בהם ופושעים יכשלו בהם", וכלומר שפושעים המשתמשים בתורה כדי לרמות יכשלו בהם ויענשו, אך הישרים ילמדו מדינים אלו כיצד לא לרמות.

מביאה הגמרא ברייתא שמבארת את הפסוק "לא תעשו עול במשפט במדה במשקל ובמשורה", שבמדה זו מדידת קרקע שלא ימדוד לאחד בימות החמה ולאחד בימות הגשמים, שבימות הגשמים החבל של המידה לח יותר ולכן ארוך יותר. (או שבקיץ הקרקע עם בקעי וגדולה יותר).

ובמשקל הכוונה שלא יטמין משקלותיו במלח וכך הם יכבידו, ובמשורה שלא ירתיח, וכלומר שלא ישפוך בחזקה את היין ואז יעלה קצף בראש הכלי במקום שיתן שם יין כפי המידה.

ומוסיפה הברייתא שאם התורה הקפידה על שיעור של שורה שהיא אחד משלשים וששה בלוג, קל וחומר שידקדק במידות גדולות יותר כגון הין וחצי הין ושלישית ההין ולוג וחצי לוג ורביעית וחצי תומן ועוכלא.

אמר רב יהודה בשם רב שאסור לאדם שישהה מדה חסרה או יתרה בתוך ביתו ואפילו היא משמשת בביתו כעביט של מימי רגלים, ואמנם אמר רב פפא שבמקום שחותמים על המשקל בחותם מיוחד מטעם הממונה על המידות לא חוששים כיון שמידה זו אינה חתומה.

ואף במקום שאין חותמים אם יש ממונים מטעם המלך לבדוק את המשקולות אין חוששים שירמה איתם, אך אומרת הגמרא שאין ההלכה כך כי חוששים שמא הוא ישתמש במשקל בין השמשות שהכל ממהרים וטרודים.

ומביאה הגמרא ברייתא כדברי רב שאומרת שלא ישהה אדם מדה חסרה או יתרה בתוך ביתו ואפילו היא עביט של מימי רגלים אבל עושה משקולות במידות של סאה ותרקב וחצי תרקב וקב וחצי קב ורובע ותומן וחצי תומן ועוכלא.